

קטעי זיכרונות על יהודה ארזי – פעילותו במפעל ההעפלה באיטליה, אפר' 1945 - אפר' 1947

מאת: שאול אביגור

מקור: קטע מפרק 6, 'עם דור ההגנה' (חלק ב'), שאול אביגור, 1962, משרד הביטחון – ההוצאה לאור (פורסם לראשונה בירחון "מולד", בחוברת מס' 193-194, אוק' 1964)

[הערת מערכת: מאחר והכתבה כאן מתמקדת בפעילות ההעפלה של ארזי, מובא כאן רק הקטע מזיכרונות שאול אביגור על יהודה ארזי המתייחס לשליחותו של ארזי באיטליה בין אפר' 1945 לאפר' 1947; את יתר קטעי הזיכרונות, שהדגש בהם הוא על פעילות הרכש של ארזי, ניתן למצוא באתר בדף המוקדש למפעל הרכש; לחילופין, [הקש כאן לקוראם](#)]

לאחר פלישת בעלות-הברית לאיטליה ולאחר שנתבססו שם יחידות-צבא יהודיות והבריגדה היהודית, החליט אליהו גולומב, כי יש להבריח את יהודה לאיטליה¹ ולהפקידו שם על הרכש ועל ההעפלה. פליטים, שרידי השואה, כבר החלו נוהרים אז לאיטליה.

לא היה זה מקרה יוצא-דופן, שאליהו היה מחליט החלטה ואף ניגש לביצועה בלי להימלך אף בחבריו הקרובים הנוגעים בדבר. אך אנו סלחנו לו דברים אשר בשום פנים לא היינו סולחים לחבר אחר - לשום חבר אחר. אודה, כשהגיעה אלי הידיעה על החלטתו של אליהו גולומב היו לי ספקות - מותר לומר, ספקות חמורים - אם יהודה ארזי הוא האיש הנכון למלאכת ההעפלה. בפגישתי עמו, בטרם ייצא לדרכו, אמרתי לו בגילוי-לב ובחצי-הלצה:

"כיצד תעסוק בעליית יהודים - והלא אתה אוהב את הרובים יותר מאשר את היהודים".

פניו של יהודה לבשו חומרה ועלבון. "סמוך עלי", הייתה תגובתו הלקונית. לשמחתי - מוטב לומר, לאושרי - התבדו ספקותי. יהודה גילה את מלוא כוחו במלאכת ההעפלה. כאן פרש את כנפיו. יהודה יצא את הארץ בדרכו למצרים במדי סמל בצבא הבריטי. ממצרים הגיע במטוס לאיטליה, במדי טייס-משנה פולני, בעזרתו של טייס יהודי אנגלי. הדבר היה באפריל 1945.

בתחילת יולי 1945 הגיעה לאיטליה עדה סירני (רעייתו של אנצו סירני, חלוץ מאיטליה, ממיסדי גבעת-ברנר, שהוצנח מעבר לקוי האויב, נתפס ונספה במחנה דכאו בנובמבר 1944), ועד מהרה הצטרפה לעבודה. הרמוניה נהדרת - מותר לומר, נאצלת - שררה בעבודה בין יהודה לעדה במשך השנתיים שעבדו בכפיפה אחת באיטליה, עד סוף אפריל (פסח) 1947.

בתנופת-איתנים השתלט יהודה על כל שלל הגורמים, שבהם היה תלוי בעבודתו, כשעדה מסייעת בידו בעיקר בענייני כספים ובמגע עם השלטונות האיטלקיים, המקומיים והמרכזיים - אך גם בשטחי-פעולה אחרים. היה עליו לגבור על קשיים ומכשולים אין ספור; ארגוניים, אישיים, כספיים, פוליטיים, ביטחוניים, טכניים ואחרים. בסערה גבר או פסח עליהם, כשהוא מסייע ללא רתיעה במציאותן של היחידות היהודיות הצבאיות ובכוח הארגוני, החומרי והטכני העצום שהיה צפון בהן; מנצל עד קצה הגבול את התוהו-ובוהו הארגוני והפוליטי ששרר באיטליה מייד לאחר המלחמה וכן את השנאה הכבושה שפיעפעה בקרב המוני האיטלקים כלפי הבריטים.

יהודה אימץ לעצמו את מפקדי היחידות היהודיות - המיג'ורים, הקפטנים, הסרג'נט-מיג'ורים, הסרג'נטים הקורפורלים - ואף הטוראים הדרושים למלאכתו. כרוח-סערה טס במכוניתו מצפון איטליה ועד דרום-עקבה, מפיח עוז ומרץ, מדרבן ומארגן את כל הדרוש להפלגות. אווירה של מתח גבוה יצר בקרב כל אלה שנרתמו לפעולה.

¹ בעקבות פשיטה נועזת על מחסן נשק של הבריטים על הר הכרמל במרץ 1943 הפך ארזי ל"מבוקש". הוא נאלץ להיכנס ל"סליק" וחי בהיחבא כשנתיים ימים, עד להברחתו לאיטליה.

ולא ארכו הימים ואוניות-מעפילים החלו מגיעות מאיטליה אל חופי הארץ. הראשונות קטנות ואף זעירות, ולימים - גדולות יותר, ובקצב גובר והולך. במשך השנתיים שבהן פעל יהודה באיטליה הגיעו לארץ עשרים אוניות ובהן 11,415 מעפילים: גברים, נשים וטף. לאונייה הראשונה - הסנונית הראשונה מאיטליה - קרא יהודה "דלין", על שם אליהו גולומב, שנפטר קרוב לאותו זמן (דלין היה אחד מכינויו של אליהו במחתרת, על שם בתו דליה). האונייה נשאה 35 מעפילים והורידה אותם בשלום בחוף קיסריה בחסות ליל-חושך.

מפעל ההעפלה מאיטליה הגיע לשיאו בפרשת לה-ספציה - מותר לומר, האפופיאה של לה-ספציה. הדבר היה בסוף מרס 1946.

קיצורה של העלילה הוא: 1,014 מעפילים נלכדו בידי השלטונות האיטלקים בהתכוננם לעלות על האונייה "פדה", שעגנה בנמל לה-ספציה והוכנה לקבלם. בינתיים הריחו הבריטים את הנעשה. מארגני השיירות - חיילים וסמלים של היחידות היהודיות - נעצרו. המעפילים הצטופפו על אחד המזחים של הנמל, בקרבת האונייה, סגורים ומסוגרים. בשעות הראשונות להיעצרום לא היה יהודה ארזי ביניהם. המצב היה קריטי ומבוכת-חרדה שררה בקרב המעפילים. עדה סירני נעדרה - במשך כל הפרשה היא שהתה בארץ.

יהודה החליט להצטרף למעפילים ולהתייצב בראש מאבקם. הוא הצטייד בתעודת-פליט על שם ד"ר ג'וזף דה-פאז מדנציג ו"שוטט" בקרבת הנמל עד ש"נתפס" בידי השלטונות וצורף למחנה כולו. מייד השתלט על התוהו-ובוהו והוכר כמנהיגם המקובל של המעפילים. תביעתו הנחרצת והבלתי-נרתעת מהשלטונות - מכל שלטונות שהם - הייתה לאפשר למעפילים לעלות לארץ על סמך תעודות-עלייה שחילק הוא עצמו למעפילים מניה-וביה, תעודות שבהן "הוכרו על-ידי מוסדות היישוב ככשרים לעלייה". האסמכתאות החוקיות: "לך ולזרעך אתן את הארץ" ("בראשית"); "ברחמים רבים אקבצכם" ("ישעיהו"); הצהרת בלפור והמנדט של חבר הלאומים שניתן לבריטניה על ארץ-ישראל, כדי לעשותה בית לאומי לעם ישראל.

בעזרת עיתונאי איטלקי אוהד נעשה פרסום דרמטי אדיר לפרשה ברחבי תבל. השלטונות המקומיים - בהשראת הבריטים - תבעו מהמעפילים לעבור למחנה-פליטים, שבו הובטחה להם מחייתם ביד נדיבה. בדיבור נחרץ דחה דה-פאז את כל ההצעות. אחת החליטו המעפילים ולא ישובו: יותן להם לעלות לארץ, ולא - יפוצצו את האונייה על כל אנשיה, ודמם השפוך יהיה בראש השלטונות הבריטיים האחראים לעיכוב הפלגת האונייה. כדי למשוך את תשומת-לבם של תושבי לה-ספציה, העיתונאים שעטו על השלל והמון הסקרנים - הועלה על ראש תורן גבוה במרכז המחנה דגל כחול-לבן ואורגנו מסדרי בוקר וערב, שנסתיימו בשירת "התקווה". לבסוף הוכרזה שביתת-רעב של כל המעפילים. בפתח המחנה הוצב לראווה שלט גדול ובו צוין מפעם לפעם, בספרות גדולות ובולטות, מספר השעות שבהן כבר נמשכת השביתה.

סערת-רוחות ונחשול זעם גואה והולך אחזו בכל קצווי העולם היהודי, וראש לכל ביישוב הארץ-ישראלי. מנהיגי היישוב הכריזו על שביתת-רעב של סולידריות עם המעפילים, שתימשך עד שיותר למעפילים לעלות לארץ. הד של אהדה עמוקה נשמע מכל חלקי העולם התרבותי - באיטליה, בצרפת, באנגליה ובארצות-הברית.

אך המצב היה ללא מוצא והרה-סיבוכים. בוויין, שר החוץ הבריטי, שבפניו הובא העניין ובו הייתה תלויה ההחלטה, גילה את כל טמטומו, עקשנותו וקשיחותו: הפרסטיז'ה שלו ושל בריטניה הועמדו במבחן.

בארץ הוחלט כי עלי לצאת מייד לאיטליה. מטעמים פורמליים לא הייתה היציאה מן הארץ קלה בימים ההם. רק ערב פסח - כבר לאחר שביתת הרעב של מנהיגי היישוב הצלחתי לצאת למצרים ומשם לפריס. בגבול א"י-מצרים הופרדתי מיתר נוסעי הקרון ובכלי נערך חיפוש קפדני ביותר, אך הייתי נכון לחיפוש ולא נמצא עמי כל דבר "טריפה". גם בפריס נתגלה קושי בקבלת האשרה לאיטליה. די-בן-גוריון שהה באותם הימים בפריס וכן ברל לוקר מהנהלת הסוכנות. לפני צאתי לאיטליה תבעתי י"פוי-כוח מוחלט ובלתי-חוזר לטפל בפרשה עד סיומה, כי בינתיים נשתבשו היחסים בין יהודה לאנשי הנהלת הסוכנות בפריס, בלונדון ובארץ. יהודה חשש, שמא תחול רתיעה ולא יניחו לו לערוך את המאבק עד תומו.

בשיחות הטלפוניות ששוחחתי עם יהודה מפריס ללה-ספציה חשתי ריחוק ואף חשדנות. בן-גוריון העניק לי ייפוי-כוח מלא. עם השגת האשרה אצתי לאיטליה, הגעתי ברכבת למילנו ומשם במכונית הישר ללה-ספציה.

לעיירה זו הגעתי כבר לאחר ביקורו הדרמטי של מנהיג הלייבור הארוולד לאסקי ולאחר שנסתיימה שביתת-הרעב של כל המעפילים, שארכה 75 שעות - שביתה שפרסום אדיר ניתן לה ברחבי העולם המערבי. לאסקי זועזע עמוקות מכל אשר ראה ושמע והבטיח בהן צדקו לטוס מייד ללונדון ולמסור את התרשמותו לבוין ולאטלי (ראש הממשלה הבריטית). הוא ביקש שתופסק שביתת-הרעב והביע את תקוותו שיימצא מוצא והמעפילים יורשו לעלות לארץ.

ביליתי יממה במחנה ולפתע נגלה לפני יהודה ארזי באור חדש לחלוטין. יש שאדם חי בקרבך, ואף במחיצתך, שנים ואף עשרות שנים, ולפתע מתגלה לך שיש בו דברים שלא הכרת. עד כה ידעתי את יהודה במסיבות שונות ומשונות - הכרתיו כאיש נועז, בעל חוש-התמצאות בלתי-רגיל, בעל דמיון פורה, מחונן בכישרונות מזהירים ומגוונים, איש היצרים העזים, ועל הכל איש-מעשה המחליט, עושה ורואה ברכה במעשיו. והנה נתגלה לפני כמנהיג שאין עליו עוררין של ציבור מעפילים יהודים. כל איש בהם נתנסה בשבעת מדורי השואה, והשנים האינפנטיות הטביעו בהם חותם בל יימחה. כולם היו בעלי ניסיון חיים מחריד, מסמר-שיער, מפוכחים, ספקנים ואף ציניים. והנה כל הקהל המגוון הזה, כולם כאחד, נשאו עיניהם ולבם אל מנהיגם המוכר והטבעי בביטחון ובאמונה שהוא יוליכם אל החוף הנכסף. והיה הדבר כפלא בעיני. פקחתי את עיני ולבי לרווחה, התהלכתי בין המעפילים, שוחחתי עם יחידים ועם קבוצות ונכחתי בישיבות ובבירורים. מחנה המעפילים היה מלוכד ועצמאי בהנהלתו הפנימית. שום פקיד או קצין בריטי או זר לא הורשו להיכנס פנימה. שער המחנה היה סגור ומסוגר ומשמר-תמיד שומר עליו, ורק לפי רישיון מיוחד של ד"ר דה-פאז הותרה הכניסה. במחנה היה סדר ומשטר, ועדות פעלו להסדרת שטחי החיים השונים, ועד קצה הגבול האפשרי הוקפד על הניקיון. על שער המחנה התבוסס שלט גדול ועליו, בכתב עברי ובאותיות מאירות עיניים, רשום: "שער ציון, ובאיטלקית: "Porta di Sion".

לפנות ערב נכחתי במסדר. כל המעפילים על קבוצותיהם (לפי זיקתם התנועתית), התייצבו בסדר ובמשטר. יהודה נשא נאום - מגשר-הפיקוד של האו"ם - ביידיש הדלה שלו. הוא דיבר יידיש כדבר איש בשפה שהוא שומעה, אך אינה שגורה בפיו. חיתוך-דיבורו בשפה זו היה זר, כמעט צורם, אך היידיש שבפיו נשמעה לו להביע את אשר בלבו. כל הציבור כולו שמע אותו בדריכות (מן-הסתם לא לראשונה!). איש לא נע ולא זע. הוא חיזק את לבם במאבקם והבטיח שסוף ניצחונם לבוא! יהיה אשר יהיה, לא תהיה כל נסיגה מתביעתם - לעלות. לפי הרגשתי האריך יהודה במקצת. לבסוף הורם הדגל אל ראש התורן והמסדר כולו פרץ בשירת "התקווה", ראשיתה בלחש וסופה בקול-אדירים. פעמים רבות בימי חיי שמעתי שירת "התקווה" מושרת ואף שרתיה עם הציבור, אך לעתים רחוקות מאוד הייתי נפעם ונרגש כאשר הייתי למשמע ההמנון במעמד זה. חשתי בעליל, כי פה, על המזח הזה, בנמל איטלקי נידח, מתוך תהומות הסבל והייסורים של עמנו, עולה ומתחשל כוח חדש, צומחת תקווה חדשה, וקהל האלף הניצב לפני, כולו מלוכד, לוקח חלק פעיל במהפכת הגאולה היהודית. ובראש הציבור, במרכזו, בלב-לב - יהודה ארזי.

מכל עברי המזח המסוגר ניצבו המוני איטלקים תושבי לה-ספציה, גברים ונשים, ילדים וזקנים, והסתכלו במחזה בסקרנות, מהם פעורי-פה ממש, בדומייה ובהתפעלות.

חזרתי להסתכל ביהודה - השהיתי יפה-יפה את מבטי עליו והתבוננתי בחזותו ובכל הליכותיו. הקשבתי רב-קשב לדבריו, ראיתי במגעיו עם הציבור ושליחיו. הוא לא שיחק תפקידו כשחקן על הבימה, אף לא כשחקן מחונן, אלא היה באמת ובתמים - בכל מהותו והכרתו - אחד המעפילים, ועם-זאת מנהיגם המוסמך והנערץ. היכולת הזאת להתמזג כליל עם הציבור שאת שליחותו עשה, עוצמת הריכוז שגילה בשליחותו זו, בנסיבות הטררגיות הנתונות, הפליאוני: מניין לו כל אלה, ליהודה, עם עברו הישראלי ההרפתקני, הצברי כמעט? ואת מנהיגותו קיים ביד רמה, בתקיפות, אך גם בפיקחות, בתבונת-חיים, חוכמת-לב, וגם בהרבה אהבה ורחמים.

נזכרתי בספקות שהיו בלבי לגבי התאמתו של יהודה למלאכת ההעפלה, ומאושר הייתי בהכירי כי טעיתי: האיש גדל וצמח בתוך תפקידו ומכוחו.

פרטי התרת הפרשה, סיפור נפתולי המשא-ומתן עם השלטונות הבריטיים, שנאלצו לבסוף להיסוג מעמדה, שאי-אפשר היה להחזיק בה (נוכח דעת-הקהל הגואה בבריטניה והפרסום הדרמטי של הפרשה בכל ארצות המערב), אינם עניין לסיפורי זה.

הדין ודברים ביני ובין יהודה, עם סיום הפרשה, לא היו תמיד חלקים ופשוטים. אני דחקתי לסיים את הפרשה, מאחר שהופק ממנה מרב האפקט התעמולתי והמדיני, ומשימות חדשות וכבירות עמדו לפנינו, הן בהעפלה והן בשטחים אחרים, וחתרתי "לשחרר" בהקדם האפשרי את יהודה ואת כולנו לקראת התפקידים הבאים והדוחקים; ואילו יהודה דומה שקשתה עליו "הפרידה" משיא מפעלו, אולי משיא חייו. הוא התעקש, לפי הכרתי שלא לצורך, עד שלבסוף קיבל את הדין.

סוף-סוף הותרה עליית כל המעפילים יחדיו, מתוך "ויתור", מצדנו, שלא יגיעו לחופי הארץ לפני 18 במאי ומספרם ינוכה ממכסת העלייה הרשמית. הוכשרו להפלגה שתי אוניות, "פדה" ו"פניצה", ששמותיהן הוסבו, ביוזמתו של יהודה, ל"אליהו גולומב" ו"דב הוז" - שני השמות היקרים והנערצים עליו ועל כולנו. בדגלי ציון מונפים ברמה, לקול שירה אדירה של "התקווה", כשהמונים-המונים של תושבי לה-ספציה מלווים את העולים בהתלהבות ובהערצה, הותרו החבלים שקשרו את האוניות לרציף הנמל והן הפליגו אל מרחבי-הים בדרכן לארץ.

יהודה ארזי וכמה מחבריו-עוזריו היו בין המעפילים על אחת האוניות המפליגות. בלב-ים, הרחק מטווח-הראייה מן החוף, חמקו-ירדו יהודה וחבריו לסירה שהחזירה אותם לאיטליה, כדי להמשיך במלאכה.

מסיום פרשת לה-ספציה ועד שעזב יהודה את עבודת ההעפלה באיטליה, בפסח 1947, ביקרתי באיטליה בענייני עבודה פעמים מספר. "בסיס" פעולתנו היה בפריס. בפגישותי עם יהודה, באותם הימים, הבחנתי שלא תמיד היה בקו הבריאות. חרדתי לו ועקבתי בדאגה אחרי קצב עבודתו העז והסוער. לא תמיד הייתה ההבנה שרויה בינינו. יהודה לא ראה את מפעלי ההעפלה והבריחה בשלמותם ובכללותם - הם הקיפו אז כמעט את כל יבשת אירופה ואת ארצות המגרב בצפון אפריקה. יהודה היה מרוכז בעבודת ההעפלה באיטליה וראה בה חזות-הכול. ללא כל הצדקה זלזל במלאכה הנהדרת שנעשתה מצרפת, מרומניה, מבלגיה ומארצות אחרות. והרי עובדה היא, כי בתקופה שלאחר המלחמה, עד ההכרזה על הקמת המדינה הפליגו מאיטליה 35 מתוך 65 אוניות המעפילים, ומספר העולים המעפילים משם היה 22,000 מתוך 70,000 המעפילים בדרך הים בתקופת זו.

הוא ביקר בחריפות את "שיטת" הפעולה בארצות אחרות, שניצלה במידה רבה גם עבודת קבלנים גויים רודפי-בצע; לא הבחין או התעלם מהשוני שבין תנאי עבודת ההעפלה באיטליה (זו שנסתייעה בעיקר בכוחן של היחידות היהודיות בצבא הבריטי) ובין התנאים ששררו בארצות אחרות; ביטל את עבודת "המוסד" בארץ, ובנה מגדלים של תיאוריות על ההבדלים היסודיים, "התהומיים" כביכול, שבין שיטתו שלו המושתתת על "עבודה עצמית" ובין שיטתם של כל האחרים. כל הקטרוג הזה לא פגם כלל ביחסינו האישיים. אותי הוציא משום-מה, ומוכן שלא בצדק, מכלל אנשי "המוסד", שעליהם מתח ביקורת קטלנית.

עתה, מתוך "מבט לאחור", נראה לי ודאי שהשרטת הקשה שנשרט במגעו עם אנשי המוסד לעלייה בתקופת ניסיונות פעולתו בבלקנים (בשנת 1940) היא שהייתה פטר-הקרע בינו ובין אנשי "המוסד" - קרע שלא התאחה עד ימיו האחרונים.

המחלוקת המרה הייתה קשורה בפרשת אוניית המעפילים "דרין וו" (הגיעה לארץ באמצע מרס 1941); ועיקרה - ייעודה של האונייה: אם לפעולת חבלה בבסיסי הנאצים בבלקנים (בזאת רצה יהודה) או לפעולת עלייה ב' (לכך נתכוונו אנשי "המוסד", והם שהכריעו). ואין כאן המקום להאריך בנושא זה.

סגנון זה של "אני ואפסי עוד" לא היה לרוחי. גם אורח עבודתו "הדיקטטורי" של יהודה לא היה לטעמי. הוא לא ידע לשתף אנשים באחריות. בייחוד החריף הדבר לאחר שחלפה תקופת חיילי היחידות הצבאיות, ולאטליה התחילו מגיעים שליחים מן הארץ. יהודה לא מצא לשון משותפת עם אנשי הפלמ"ח, הימאים והאלחוטאים ("הגדעונים"), שעשו בדרך כלל עבודה אדירה ומפוארת. את מלוא הנטל והאחריות העמיס על עצמו וריכזם בידיו, בסיועה הנאמן של עדה סירני. ניסיתי להתווכח עמו ולהטותו לנוסח-עבודה אחר, אך במהרה נוכחתי שכל מאמצי הם לשווא - יהודה לא היה אחר ולא יעבוד אחרת. לבסוף - ובהכרה ברורה - התחלתי שומע וסופג את כל ה"טיראדות" וה"פיליפיקות" שלו בשלווה פילוסופית... ובחיוך. שתיקתי וחיוכי הוציאו אותו לפרקים מכליו.

הייתי מרוכז כולי במאמץ אחד ויחיד להמריץ הפלגות בזו אחר זו. חתרתי למשלוח עוד אוניית מעפילים ועוד אחת, עוד אלף מעפילים ועוד אלף. הגברת הקצב הייתה חשובה בעיני מכול. כל אוניית מעפילים נוספת - בין שהורידה מעפיליה בשלום ובין שנתפסה בידי הבריטים - הייתה בעיני כאיל-ברזל המקקעקע את חומת "הספר הלבן". והלא זה היה עיקר העיקרים - ומה חשיבות ל"שיטה" זו (ממשית או מדומה) או לשיטה אחרת? חשתי כי אנו בעיצומה של מערכה, שתקבע במידה גדולה, אולי מכרעת, את כל עתידנו. הן הצד השווה שבכל "השיטות" היה, שבהן שולחו לארץ אוניות מעפילים כמעט מכל חופי אירופה הדרומית והצפונית וכן מחופי צפון-אפריקה. ברוכות, איפוא, כל השיטות וברוכים כל העושים במלאכה באמונה ובכישרון! בהכרה ברורה נזהרתי מלהתערב בפרטי הפעולה של האנשים ב"מקומות"; הן בהם הוצבו, לפי הכרתי, מיטב אנשינו, המיטב שבמיטב. שקדתי להקנות לכולם הרגשה של מרחב ליוזמתם, לדימונם ולכושר-ביצועם. בבהירות מוחלטת הכרתי כי את מפעל האדירים, המפוזר כמעט על-פני כל היבשת וימיה, אין כל אפשרות מעשית לנהל ממרכז אחד, מ"מטה" אחד, וכי תפקידו "הצנוע" של המרכז הוא לסייע, לעודד, לדרבן, ולהמציא אמצעים ואנשים מתאימים למקומות. נהגתי לתאם ולהתערב בפרטים אופראטיביים רק בשעה שהיה בזה הכרח גמור. כן היה מתפקידו של המרכז לייצג את המפעל כלפי המוסדות הציוניים וגופים יהודים אחרים, אך גם לשמש כנציג המוסדות במוסד לעלייה ב'.

יהודה לא קיבל את יחסי ה"פילוסופי" ל"שיטות הפסולות" כביכול של האחרים. הוא רתח, הוא התגעש. ואני שתקתי... וחייכתי: כל עוד ספינות ההעפלה חורשות את פני הימים, מהוות לחץ אדיר על בריטניה ו"משגעות" את בוויין - רב לי, התפקיד העיקרי מתמלא, ויש רק לאמץ את כל הכוחות, היוזמה והכישרון להגברת הזרם ההופך לנחשול ולאשד. אך יהודה לא קיבל את הדין. וחרף הפצרותי ותביעותי החליט לפרוש. ואכן, בפסח 1947 פרש וחזר לארץ - כמובן, לאחר שנקבעו הסידורים להמשך הפעולה מאיטליה. האונייה האחרונה שהשיט מאיטליה הייתה "שאר-ישוב" (הפליגה בערב פסח תש"ז - 1947).

אחת התוכניות שצדו את דמיונו של יהודה בטרם פרש הייתה התוכנית "להתגלגל" לקפריסין באחת מאוניות המעפילים ולהתייצב שם בראש מאבקם של אנשי המחנות. איני זוכר מדוע לא נתממשה תוכנית זו, שנראתה לי מאוד.

לפני צאתו לארץ הבטיח לי יהודה בגילו-לב כי יביא את ערעורו וקובלנותיו על שיטת עבודתי בפני ה"מוסדות". קיבלתי זאת ברוח טובה ובהבנה:

"בוודאי ובוודאי שזכאי אתה לעשות זאת. יתר על כן, אם דעתך היא שדרכי בעבודה אינה נכונה, חובתך להעיר על זאת לממונים עלי".

לחצנו ידיים ונפרדנו כידידים טובים. ידוע לי כי אכן ניסה יהודה להביא עצומותיו לפני בן-גוריון ואולי גם לפני חברים אחרים. לא שמעתי שהיו לכך תוצאות.